

УДК 334.722:331.526.021(477.64)
DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.5.1>

РОЛЬ БІЗНЕСУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ: АНАЛІЗ СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Бондаренко С. О. – аспірантка кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи
Запорізького національного університету
ORCID: 0000-0002-5327-2339

Дана стаття присвячена вивченню питання ролі бізнесу на ринку праці, аналізу поточного стану підприємництва в Україні та визначенню ключових напрямків і перспектив його розвитку. У статті наведено статистичні дані щодо поточного стану справ бізнесу прифронтового Запорізького регіону, динаміка показників в період до пандемії, під час епідемії та після, а також з моменту початку повномасштабного вторгнення росії на територію України. Так, з'ясовано, що протягом 2022 року спостерігався масовий відтік бізнесу через закриття, банкрутство та зміну місця реєстрації. Однак вже у 2023 та 2024 роках частина бізнесів вийшла на заплановані показники або навіть перевищила їх, хоча загальний обсяг робіт скоротився. Водночас майже третина все ще оцінюють свій фінансовий стан як негативний. Крім того, бізнес повідомив, що стикається з низкою викликів, серед яких непередбачуваність ситуації в країні, непрогнозованість дій держави, а також дефіцит кваліфікованих працівників і загальний дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. Також у статті розглянуто механізми із допомогою яких держава нині допомагає бізнесу стабілізувати своє становище та розвиватися в сучасних реаліях. Зокрема, це політика «Зроблена в Україні», яка включає десяток дієвих програм. В першу чергу це програми «Доступні кредити 5-7-9%» та «Власна справа», офіси «Зроблено в Україні», а також ініціативи щодо надання компенсації аграріям за придбання ними техніки й обладнання українського виробництва, грантів для ветеранів та їх родин. Окреме місце в статті присвячене саме регіональному бізнесу, його особливостям та місцю на регіональному ринку праці на прикладі Запорізької області. З'ясовано, що бізнес на регіональному ринку праці формується під впливом економічної специфіки територій та потреб конкретних галузей економіки. Дані особливості створюють різноманітні робочі місця та формують попит на працівників з відповідними кваліфікаціями.

Ключові слова: бізнес, ринок праці, регіональний ринок праці, зайнятість населення, безробіття.

Bondarenko S. O. The role of business in the regional labor market: analysis of the state of business subjects and employment of the population

This article is devoted to the study of the role of business in the labor market, the analysis of the current state of entrepreneurship in Ukraine, and the identification of key directions and prospects for its development. The article provides statistical data on the current state of business affairs in the front-line Zaporizhzhia region, the dynamics of indicators in the period before the pandemic, during the epidemic and after, as well as since the beginning of the full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine. Thus, it was found that during 2022 there was a massive outflow of business due to closure, bankruptcy and change of place of registration. However, already in 2023 and 2024, a part of businesses reached the planned indicators or even exceeded them, although the total volume of work decreased. At the same time, almost a third still assess their financial situation as negative. In addition, the business reported that it faces a number of challenges, including the unpredictability of the situation in the country, the unpredictability of the actions of the state, as well as the shortage of skilled workers and the general imbalance between the demand and supply of labor. The article also examines the mechanisms by which the state currently helps businesses to stabilize their position and develop in modern realities. In particular, this is the "Made in Ukraine" policy, which includes a dozen effective programs. First of all, these are the programs "Affordable loans 5-7-9%" and "Own business", offices "Made in Ukraine", as well as initiatives to provide compensation to farmers for their purchase of Ukrainian-made machinery and equipment, grants for veterans and their families. A separate

place in the article is devoted to regional business, its features and place in the regional labor market, using the example of the Zaporizhzhia region. It was found that business in the regional labor market is formed under the influence of the economic specificities of the territories and the needs of specific sectors of the economy. These features create a variety of jobs and create a demand for workers with appropriate qualifications.

Key words: *business, labor market, regional labor market, population employment, unemployment.*

Постановка проблеми. Бізнес є активним учасником процесів на ринку праці, постійно вступає у взаємодію з іншими учасниками ринку праці, такими як освітні заклади, органи державної влади, профспілки та громадські організації. Бізнес відіграє ключову роль у формуванні та розвитку ринку праці. Завдяки бізнес-структурам створюються нові робочі місця. Вони визначають попит на робочу силу та впливають на показники заробітної плати. Крім того, бізнес є джерелом інновацій, нових технологій та підвищення продуктивності, що може стимулювати розвиток інших галузей та забезпечити сталий ріст економіки регіону.

Разом з тим бізнес залежить від ринку праці. Зокрема, він зацікавлений у надбанні кваліфікованих кадрів, які забезпечать його функціонування в щоденно змінних умовах. Наприклад, бізнес може впливати на навчальні програми, сприяти науковим дослідженням та розвитку нових технологій. Крім того, бізнес може приймати активну участь у соціальних програмах, спрямованих на покращення ринку праці, забезпечення рівних можливостей та підтримку вразливих груп населення. Тому, актуальним є питання вивчення ролі та місця бізнесу на ринку праці, провести аналіз поточного стану суб'єктів бізнесу та визначити перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Загалом одна з основних ролей бізнесу полягає у створенні нових робочих місць. Великі підприємства, зокрема, у промисловому секторі є одними з основних джерел їх надходження. Вони пропонують роботу для різних категорій працівників: інженерів, техніків, робітників та інших спеціалістів. Збільшення кількості робочих місць в свою чергу забезпечує підвищення рівнів зайнятості населення та економічне зростання в країні. Також деякі підприємства пропонують можливості для професійного розвитку і підвищення кваліфікації працівників. Завдяки цьому підвищується конкурентоспроможність працівників і компаній, відбувається розвиток інновацій на ринку праці. Це все сприяє розвитку людського капіталу та адаптації ринку праці до викликів сучасної економіки. Окремо, відповідальний бізнес підтримує стабільність на ринку праці – забезпечує гідні умови праці та соціальні гарантії, захищає права працівників, що загалом покращує якість життя населення та сприяє сталому розвитку.

Тривала системна криза в Україні, що тільки посилилася через карантинний період та повномасштабне вторгнення, значно погіршила нинішнє становище бізнесу. Багато підприємств були змушені припинити роботу, а деякі галузі економіки практично знищені. Тому задля розуміння поточного стану бізнесу варто звернути увагу на статистичні дані стосовно діяльності суб'єктів господарювання.

Центр розвитку інновацій спільно з Офісом з розвитку підприємництва та експорту й національним проектом Дія.Бізнес наприкінці 2022 року опублікували аналітичний звіт стосовно розвитку підприємництва в Україні. Повідомляється, що починаючи від повномасштабного вторгнення, бізнес почав активно релокуватися, припиняти свою діяльність у вигляді «закриття підприємства», а з квітня 2022 року підприємства почали ініціювати банкрутство [1].

З 24 лютого по 31 липня 2022 року закрилося 78 059 суб'єктів господарювання (СГД), з них 76 825 ФОПів та 1 234 юридичних осіб. Також бізнес почав активно

змінювати місце реєстрації: 12 616 СГД, з них 9 684 — ФОПи. З червня 2022-го кількість суб'єктів, що закривалися, почала знижуватися і в липні сягнула 17 932 СГД, з них 17 428 ФОПів, що на 20% менше від кількості зареєстрованих. Порівнюючи кількість закритих СГД у 2021 та 2020 році за аналогічний період, така кількість становить 29 058 та 37 245, що є у два рази більшим [1]

Згідно з результатами опитування власників та керівників бізнесу, за перші 5 місяців 2023 року середньозважений обсяг робіт становив 71,6% від планового показника, тобто бізнес в середньому фактично не досягав запланованих результатів. Третина опитаних оцінили свої результати як такі, що повністю відповідають (18,9%), перевищили (6,5%) або суттєво перевищили очікування (1,9%). Щодо квартальної динаміки, то частка тих хто, прогнозував зупинення бізнесу або падіння обороту мала тенденцію до збільшення [2].

Окремо Центр розвитку інновацій провів дослідження стану та потреб малого та середнього бізнесу (МСБ) в умовах повномасштабного вторгнення станом на перше півріччя 2023 року. Отже, 12,8% підприємств повністю або майже повністю зупинили роботу. У червні цей показник становив 21,1%. Також 9,4% підприємств вказали на зростання обсягів робіт порівняно з планом, а 24,4% підприємств діють в межах запланованих показників на 2023 рік [3].

Щодо показників станом на 2024 рік, то варто зазначити наступне. До повномасштабного вторгнення 22,3% оцінювали свій фінансово економічний стан як задовільний чи поганий, то станом на травень 2024 року (Центр розвитку інновацій, 2024) показник сягнув 41,6%. Водночас 36,1% респондентів сподіваються, що станг підприємств покращиться або суттєво покращиться, а 32,3% вважають, що ситуація буде залишатися стабільною. На ймовірність погіршення або значного погіршення вказали 31,6% респондентів. Щодо кадрової складової, то помітна тенденція до зростання частки персоналу, що скорочена на поточний момент. Зокрема, цей показник є найвищим за весь час спостережень в період повномасштабного вторгнення та складає 29,6%.

Станом на осінь 2024 року лише 2,8% респондентів заявили, що їх компанії повністю зупинили роботу. Також 22,6% респондентів мали зростання за перші вісім місяців 2024 року. Збільшилася частка компаній, чиї обсяги виробництва зросли суттєво. Щодо прогнозу ситуації, то позитивно налаштовані 29% компаній, а 37,1% респондентів заявили, що їх результати у 2024 році будуть гіршими за попередній період. Також 22,5% опитаних представників бізнесу вважають фінансово-економічний стан компаній поганим, 57,7% – задовільним або посереднім. Позитивною ситуацію вважають 19,7% опитаних респондентів [4].

Не менш важливо ознайомитися з тим, які ключові проблеми визначає бізнес для свого розвитку. Так, за результатами досліджень Центру розвитку інновацій протягом трьох останніх років представники бізнесу визначають, що їм у процесі відновлення заважає непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку, непередбачуваність дій держави, нестача фінансових ресурсів у країні та неплатоспроможність клієнтів. Крім того, суттєво зросли ризики пов'язані з податковою та митною системами. Також суттєвою для бізнесу є проблема нестачі кваліфікованого персоналу. Так, у 2024 році 43,2% респондентів вказали на відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників [5].

Зважаючи на вищезазначене варто окремо розглянути статистичну інформацію щодо показників безробіття та попиту на робочу силу. Для прикладу візьмемо Запорізьку область. Так, щодо показників робочої сили за 2020 рік, то кількість безробітних в Запорізькій області працездатного віку становила 83, 4 тисячі осіб

або майже 11% від загальної кількості громадян даної категорії. У порівнянні з попереднім 2019 роком рівень зріс на 1,2% (з 9,2% до 10,5%). За 2021 рік у Запорізькій області чисельність безробітних у віці 15-70 років у середньому складала 86,3 тисяч осіб. Рівень безробіття за методологією МОП того року становив 11,1% робочої сили. Протягом січня-серпня 2022 року до державної служби зайнятості Запорізької області за допомогою у працевлаштуванні звернулись 34,8 тис. осіб, з них статус безробітного отримали 20,5 тис. осіб [6].

За інформацією Запорізького обласного центру зайнятості станом на 1 лютого 2023 року структура безробітних, зареєстрованих у центрах зайнятості була наступною: 1,8 % – це кваліфіковані працівники сільського господарства, 7% технічні службовці, 7,5% професіонали, 9,6 % фахівці, 10,1% службовці та керівники, 11,7 % кваліфіковані робітники, 14,5% найпростіші професії, 16,5% робітники з обслуговування й експлуатації устаткування, 20,8% працівники сфери торгівлі та послуг. Станом на 1 серпня 2024 року на обліку перебувало 7,5 тис. осіб, в тому числі 6,1 тис. зареєстрованих безробітних. Кількість вакансій у базі даних служби зайнятості Запорізької області на 1 серпня 2024 року становила 1258 одиниць [7].

Суттєвим залишається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Станом на 1 січня 2023 року, в середньому по Запорізькій області, на одне вільне робоче місце претендувало 62 безробітних, а на 1 січня 2022 року – 25 осіб. Станом на 1 липня 2023 року ситуація поліпшилася частково і в середньому по Запорізькій області, на одне вільне робоче місце претендувало 12 безробітних. Станом на 1 січня 2024 року на одне вільне робоче місце претендувало 22 особи. На початок липня на 1 вакансію в середньому претендувало 8 людей, а на початок серпня – 6 осіб [7]. Найбільша невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі спостерігалася серед кваліфікованих робітників сільського господарства, представників найпростіших професій та технічних службовців [8].

Щодо запланованого масового вивільнення працівників, то протягом 2021 року роботодавці надали інформацію про заплановане масове вивільнення 7080 працівників. У 2022 році роботодавці подали інформацію про заплановане масове вивільнення 2654 працівника, що на 4,4 тис. (або у 2,7 рази) менше, ніж у минулому році. Натомість протягом 2023 року роботодавцями було подано інформацію про заплановане масове вивільнення 3760 працівників, що на 1,1 тис. (або у 1,4 рази) більше, ніж минулого [9;10].

Отже, ми можемо спостерігати, що ситуація із безробіття покращується. Але все одно зберігається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили. Також роботодавці продовжують повідомляти про масове вивільнення працівників хоч кількість подібних повідомлень зменшувалася протягом кількох років поспіль.

З метою залучення інвестицій та розвитку українського бізнесу, збільшення Президентом України започаткована державна політика «Зроблено в Україні» (Міністерство економіки України, 2024). Дана ініціатива спрямована на розвиток українських виробників та збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю та стимулювання попиту на українські товари. Політика включає наступні інструменти для підтримки бізнесу. В першу чергу це програма «Доступні кредити 5-7-9%». Завдяки ній бізнес може скористатися доступними кредитами, зокрема, для власної енергетичної незалежності [11].

Наступний механізм підтримки бізнесу це надання компенсацій аграріям за придбання ними техніки й обладнання українського виробництва. Програмою передбачено надання компенсаційних виплат тим агробізнесам, які придбають техніку та обладнання українського виробництва, до 25% їх вартості.

Третім механізмом підтримки бізнесу є грантова програма з розвитку переробних підприємств. Держава надає гранти на суму до 8 млн грн в розмірі до 50% вартості проєкту з розвитку переробки.

Наступна програма «Власна справа» передбачає надання грантів на відкриття чи розвиток бізнесу за умови створення суб'єктом господарювання нових робочих місць. П'ятим механізмом підтримки бізнесу є програма з надання грантів для ветеранів та їх родин. Також актуальною для нинішніх реалій є програма з доступного іпотечного кредитування «Оселя», у рамках якої надаються пільгові кредити для різних категорій населення. Однак крім соціальної функції програма стимулює розвиток будівництва, виробництва будівельних матеріалів та супутніх галузей. Додатковими ініціативами для підтримки бізнесу є вимоги до локалізації, програма несировинного експорту, розвиток індустріальних парків та офіси «Зроблено в Україні» [11].

Повертаючись до визначення місця бізнес-структур на регіональному ринку праці важливо враховувати, що місцеві регіональні особливості можуть суттєво впливати на роль бізнесу на ринку праці. Наприклад, економічний спрямований розвиток одного регіону може бути спрямованим на важку промисловість, тоді як інший відрізняється високим попитом на інноваційні та інформаційні технології. Така різниця визначає специфіку бізнесу та його вплив на регіональний ринок праці. До прикладу, Запорізький регіон історично відомий важкою промисловістю, зокрема автомобільною та металургійною галузями. Це створює попит на робочу силу з відповідними навичками, а також потребу у технічній та інженерній освіті. Запоріжжя має важливе географічне положення, що сприяє розвитку зовнішньої торгівлі та створює можливості для експорту й імпорту товарів. Завдяки цьому є попит на фахівців в галузі логістики та міжнародної торгівлі. Запорізька область також славиться своєю сільськогосподарською діяльністю. Аграрний сектор включає вирощування зернових, овочів, фруктів та розвиток тваринництва. Ця галузь може створювати робочі місця для сільськогосподарських спеціалістів та робітників. Невід'ємною частиною є й туризм. Ресторани, готелі, екскурсійні послуги та розваги можуть створювати робочі місця в галузі гостевого бізнесу та готельного сервісу. Запорізька область також має потенціал для розвитку високотехнологічних галузей, таких як інформаційні технології та енергоефективність. Інвестиції в інновації можуть створити нові робочі місця та підняти рівень конкурентоспроможності регіону. Соціальні та освітні ініціативи можуть стати джерелом розвитку громадського сектору та створення робочих місць у сферах освіти, медицини та культури.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, що системна криза в економіці країни, що посилилася через карантинний період та повномасштабне вторгнення, значно погіршила становище бізнесу в країні та Запорізькому регіоні, зокрема. Дана ситуація чудово ілюструється показниками офіційної статистики щодо рівня безробіття та звільнень, скорочень обсягів виробництва та закриття суб'єктів господарчої діяльності. Бізнес-структури завжди відігравали значущу роль у формуванні та розвитку регіонального ринку праці. Вони створюють робочі місця, визначають попит на робочу силу та впливають на заробітну плату, є джерелом інновацій, нових технологій. Тому, урахування пропозицій та проблем бізнесу є невід'ємною частиною регулювання ринку праці.

Бізнес є ключовим учасником регіонального ринку праці, і його взаємодія з іншими секторами суспільства має значний вплив на розвиток регіону та добробут мешканців. Бізнес-структури мають також бути долучені до взаємодії

з освітніми установами та органами влади, працювати спільно. Важливо сприяти підприємницькій активності, підтримувати бізнес у складних умовах і створювати сприятливі умови для його функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Центр розвитку інновацій. Український бізнес в умовах повномасштабної війни: аналітика стану за шість місяців [Електронний ресурс] / Центр розвитку інновацій. – 2022. – Режим доступу: <https://cid.center/uk-business-in-conditions-of-full-sca-w-ana-of-t-sit-for-six-month>
2. Центр розвитку інновацій. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати дослідження в червні 2023 року [Електронний ресурс] / Центр розвитку інновацій. – 2023. – Режим доступу: <https://cid.center/st-an-needs-of-business-in-wa-c-research/>
3. Центр розвитку інновацій. Стан та перспективи МСБ в Україні: результати дослідження в серпні 2023 року [Електронний ресурс] / Центр розвитку інновацій. – 2023. – Режим доступу: <https://cid.center/state-and-prospect-of-msb-in-ukraine-resul/>
4. Центр розвитку інновацій. Стан та потреби бізнесу в Україні: результати дослідження у квітні – травні 2024 року [Електронний ресурс] / Центр розвитку інновацій. – 2024. – Режим доступу: <https://cid.center/business-status-and-prospects/>
5. Центр розвитку інновацій. Стан та потреби бізнесу в Україні: результати дослідження у серпні 2024 року [Електронний ресурс] / Центр розвитку інновацій. – 2024. – Режим доступу: <https://cid.center/the-state-and-needs-of-business-in-ukraine/>
6. Запорізька ОДА. Запорізька область – 200 днів війни [Електронний ресурс] / Запорізька ОДА. – 2022. – Режим доступу: <https://www.zoda.gov.ua/news/62724/zaporizka-oblast--200-dniv-viyni.html>
7. Запорізький обласний центр зайнятості. Ситуація на ринку праці [Електронний ресурс] / Запорізький обласний центр зайнятості. – 2023. – Режим доступу: https://zap.dcz.gov.ua/sites/zap/files/infofiles/sytuaci_na_rp_ta_dilnist_zocz_02_2023.pdf
8. Запорізький обласний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація [Електронний ресурс] / Запорізький обласний центр зайнятості. – 2023. – Режим доступу: <https://zap.dcz.gov.ua/analytics/all>
9. Запорізький обласний центр зайнятості. Ситуація на ринку праці [Електронний ресурс] / Запорізький обласний центр зайнятості. – 2024. – Режим доступу: https://zap.dcz.gov.ua/sites/zap/files/infofiles/sytuaci_na_rp_ta_dilnist_zocz_12_2023portal.pdf
10. ZPRZ.CITY. Шість людей на вакансію – у Запоріжжі покращилася ситуація на ринку праці [Електронний ресурс] / ZPRZ.CITY. – 2024. – Режим доступу: <https://zprz.city/news/view/shist-lyudej-na-vakansiyu-u-zaporizhzh-pokrashhilasya-situatsiya-na-rinku-pratsi>
11. Міністерство економіки України. Зроблено в Україні: Розширюємо можливості українського бізнесу [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – 2024. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2ed8e355-81de-49ea-9bdd-ba28db7e0710&title=ZroblenoVUkraini>

REFERENCES:

1. Center for Innovations Development (2022) Ukrainjskyj biznes v umovakh povnomasshtabnoji viyny: analityka stanu za shistj misjaciiv [Ukrainian business in conditions of full-scale war: analysis of the situation for six months]. Retrieved from: <https://cid.center/ukrainian-business-in-conditions-of-full-scale-war-analysis-of-the-situation-for-six-months/> (accessed 10 November 2024).

2. Center for Innovations Development (2023) *Stan ta potreby biznesu v umovakh vijny: rezultaty doslidzhennja v chervni 2023 roku* [The State and Needs of Business at War: Survey Results June 2023]. Retrieved from: <https://cid.center/state-and-needs-of-business-in-war-conditions-research/> (accessed 10 November 2024).
3. Center for Innovations Development (2023) *Stan ta perspektiv MSB v Ukraini: rezultaty doslidzhennja v serpni 2023 roku* [State and prospects of SMEs in Ukraine: survey results in August 2023]. Retrieved from: <https://cid.center/state-and-prospect-of-msb-in-ukraine-resul/> (accessed 10 November 2024).
4. Center for Innovations Development (2024) *Stan ta potreby biznesu v Ukraini: rezultaty doslidzhennja u kvitni – travni 2024 roku* [The state and needs of business in Ukraine: the results of the survey in April – May 2024]. Retrieved from: <https://cid.center/business-status-and-prospects/> (accessed 10 November 2024).
5. Center for Innovations Development (2024) *Stan ta potreby biznesu v Ukraini: rezultaty doslidzhennja u serpni 2024 roku* [State and needs of business in Ukraine: survey results in August 2024]. Retrieved from: <https://cid.center/the-state-and-needs-of-business-in-ukraine/> (accessed 10 November 2024).
6. Zaporizka ODA (2022) *Zaporizjka oblastj – 200 dnev vijny* [Zaporizhzhia region – 200 days of war]. Retrieved from: <https://www.zoda.gov.ua/news/62724/zaporizka-oblastj---200-dniv-vijny.html> (accessed 10 November 2024).
7. Zaporizhzhia Regional Employment Center (2023) *Sytuacija na rynku praci ta dijalnistj sluzhby zajnatosti Paporizjkoji oblasti u sichni-ljutomu 2023 roku* [The situation on the labor market and the activity of the employment service of the Zaporizhzhia region in January-February 2023]. Retrieved from: https://zap.dcz.gov.ua/sites/zap/files/infofiles/sytuaci_na_rp_ta_dilnist_zocz_02_2023.pdf (accessed 10 November 2024).
8. Zaporizhzhia Regional Employment Center (2023) *Analitichna ta statystichna informacija* [Analytical and statistical information]. Retrieved from: <https://zap.dcz.gov.ua/analytics/all> (accessed 10 November 2024).
9. Zaporizhzhia Regional Employment Center (2024) *Sytuacija na rynku praci ta dijalnistj sluzhby zajnatosti Paporizjkoji oblasti u 2023 roci* [The situation on the labor market and the activity of the employment service of the Zaporizhzhia region in 2023]. Retrieved from: https://zap.dcz.gov.ua/sites/zap/files/infofiles/sytuaci_na_rp_ta_dilnist_zocz_12_2023portal.pdf (accessed 10 November 2024).
10. ZPRZ.CITY (2024) *Shistj ljudej na vakansiju – u Zaporizhhi pokrashhylasja situacija na rynku praci* [Six people for a vacancy – the situation on the labor market has improved in Zaporizhzhia]. Retrieved from: <https://zprz.city/news/view/shist-lyudej-na-vakansiju-u-zaporizhhi-pokrashhilasya-situatsiya-na-ryнку-pratsi> (accessed 10 November 2024).
11. Ministry of Economy of Ukraine (2024) *Zrobleno v Ukraini: Rozshyrjujemo mozhljivosti ukrajinsjkogho biznesu* [Made in Ukraine: Expanding opportunities for Ukrainian business]. Retrieved from: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2ed8e355-81de-49ea-9bdd-ba28db7e0710&title=ZroblenoVUkraini> (accessed 10 November 2024).